

Σὲν Θεῶν ὑψίστῳ!

DISPUTATIO PHILOSOPHICA,
CONTINENS DOCTRINAM

Dic.

EFFECTO,

Nec non compagem nonnullarum
Quæstionum Miscellarum,

Qvam.

ADJUVANTE S. SANCTA TRIADE!

Consentiente Ampl. ad Auram Fac. Phil.

PRÆSIDE,

VIRO PRÆCLARISSIMO,

DNI. MARIA. SIMONE ZAFEOI

Metaph. & Log. Professore Ord. Regio,
Mecœnate & Præceptore, humilima-
mente jugiter prosequendo.

Publicæ Eruditorum censuræ exercitii gra-
tia modestè s̄istit

Reg. Alumnus,

ISRAEL T. MALMBECCHIUS,
Junecopīa Smolandus.

In Aerio Acad: Maximo, ad d. 9. Aprilis,
Anni M.DC.LXXX.X. horis consuetis
ab 3. Matut:

ABOÆ, Impr. apud Joh. WALLIUM, A.T.

Præcellentissimo ac Amplissimo Dom.

DN M. SIMONI ZAPPO

Metaph. & Log. Professori Ord. celeberrima
Acad. Consistorii Adlessori gravissimo, Patro-
no, Nutritio, ac Promotori longè indubita-
tissimo, sincero animi cultu æternum de-
nerando, suspiciendo.

Spectabili atque Prudentissimo Viro

DN JONÆ WIEGENSENBG

In Magni Ducatus Finnoniaæ Dicasterio
Notario Inclito, ut Sympatriæ dulcissimo,
ita Evergetæ & Benefactori optimo, perpetuo
colendo.

Spectatissimis & Honoratissimis Viris

DN JOHANNI RANEREII

Civi ac Mercatori Aboënsi fere primatio,
per celebri, Nutritio quam liberalissime,
multis nominibus prosequendo.

DN JOANNI SRVITTEPUS

Civi ac Mercatori circum specie, Nominio,
ut propenso, ita honore debito affiendo.

DN GABRIELI MILTOPAE

& Mercatori accuratissimo, similiter Fasto-
ri perbenevolo, plurimum honorando.

DN DANIELI MARELIO

Prædiorum Töffialensium Prætori atten-
simo, Patriotæ & Amico singulariter an-
mando.

PACEM & ANNOS!

Non sine causa memor sum, Vestrorum,
Patrone, Nutritii, Fautores, propensissimi,
Beneficiorum in me cumulatoc-
rum, qui paululum ultra sesquiannum apud
Vos vitam degeram, quod tam multi radii
benignitatis mibi affulserint, quancos, omnem
numerum, harumq; pagellarum angustias su-
perare certò scio. Igitur melius duco, eos p-
terire & venerando silentio involvere, quam
forsitan rauco tenore, hesitantiag; quadam de-
cencare, & Vestrarum benevolentia ac humanio-
tate abutit. Statim ab exordio, quo Vestrorum
Mensarum dapibus orsus sum frui, mecum co-
gitare cecepi, quo honore, qva gratia, Patron-
em, Nutritios, Fautoresq; perbenevolas pre-
seqvi possem, euro & argento postea carebam cetera
etiam nunc; auderem tandem, ut repagulum
obderem menti mee laboravi desiderio Vestro-
rum, ne omnino de maculam ingratitudinis
contraherem, unam alteramve pagellam,
ut ut invita Minerva, qualitercunq; colligeret
de nobili, ac, in compluribus obscuræ, Materia,
Effecto nempe sive causarum progenie Nominibus
Vestrarum inscribere. Agnoscō facile ean-
dem subtiliori crena multo fatus diduci ac
flosculis illuminari potuisse, instar borti ocellulis
pleni, variarum herbarū, odore accolare p-
stantium, qvæ in unū veluti fasciculum cens ol-
factoriū, cum bene colliguntur, longè optimæ i-

imaginem repreſentant; Imò venustissimam, gra-
tissimam, ſaviflammam; Ita Materia rite elabo-
rata placidiffima Lettori eft, vulneribus tediis
profundè medetur. Aſt cum mea pufillanimitas
prædictis equabilis non fit, nescio quid agam?
misere ſapiunt mortales, ſtudemus quotidie,
atramen plures perfectæ ſcientie ignaros quam
gnaros noſcimus. Ebeu! lucubrationes quam
multæ fint, Vos Muſarum Deliciae, Patrono &
Fautores optimi qvibus hoc levidense munuscu-
lum dedico, ſat claret; certò fretu, Vos omnes,
ſola pietate, ſola bona intentione, ſolaq; mea
ſpontanea voluntate, contentos eſſe, qvippe in
ardua Materia ſaltim voluiffe ſat eſt. Spero
propterea Vos, bune animi mei leviculum Ar-
rbabonem, auro argentoq; chariorem eſſe fina-
tis. Dum per volvitis hoc documentum, placide
perpenditis, omnem caliginem mentis, omnem
ruditatem una vice vereq; prima diſcuti non
poſſe, ignisq; accencionem raro fieri ſine fumo.
Maturiora & terſiora alias exſpectate. Inter-
ea, Vos, Patrono, Nutritii, Fautores ſummi va-
lete! vivite, Fausta & felicia qværis Vobis ado-
peanti, Individua Triadi commendanti, fayete!

Ampl: Patroni
Nutritiorum, Fautorumq;

Hamilimo ac Paratiffimo
J. T. MALMBECCHIO.

In

JUVENIS - VIRI

Ob eruditionem & morum elegantiam
commendabilis

DN. ISRAELIS MALM-
BECCHII

DISSERTATIONEM

De
E F F E C T O

publicè habitam,

GRATULATIO:

Artificem frustrà qvis dixerit esse
peritum,

Propositorum nequeat si retinere sco-
pum.

Meta Tibi MALMBECK haud Te frustra-
bitur unquam

Præfixa, en! Musæ præmia pulchra
parant.

Sic vobet

T.

ELIAS Zil-Ländz
Med. Doct. & Prof.

Literarum Virtutumq; cultu eximio

Viro Juveni,

DN. ISRAELI MALMBECCHIO,
In Philosophico studio semet exercenti,
Amico & commiliti perpetim
dilecto:

I Pse Glycon, Doctrinam, sacrum dixit asy-
lum.

Esse, ad quod curiae Terrea progenies.

Et recte; qvoniam quantum dissentit ab ægro
Incolus, tantum doctus ab indecili;

Dixit Aristoteles, verex, Princepsq; sopherorum.

Qvod mi MALMBECCHI mente sagace putas.

Nam summa cura tractas arcana sophiæ;

Qvæ te perpetuum posse beare reris.

Gaudia qvapropter, certe, ima cordis inæde
Percipiunt cuncti qui bene ti cupiunt.

Non ego desistam gratari laudis honores.

Qvos mentis sobriæ promeruere tuæ!

Perge statim solers attenta sedulitate

Ingenii nervos tute fovere datos.

Dab. Raptiss.
Aboæ ipsiæ Cal. Apr.
A. 1690.

L. Mq; ut ut alia impedi-
tior, festinatio adgra-
tulabar.

SIMON ZAMBORI
Met. & Log. Prof. Ord.

ARTICULUS I

Existensam verā, Definitionem perspicuam, nam
nominali⁹ requisita, quam realis leges; Di-
visionem accuratam, cum sua formalitate,
grata quadam, qua par est, brevitate, ea-
sudabie.

S. I.

Dum in Campum Disputatorium am-
plissimum, expatiantur multi viri, a-
lioquin Doctissimi, s̄epicule veren-
tue multa scrupulos sibi & solicitudinem
incutientia. Unde, si difficultia timent hi,
quanto magis id credis evenire juvenibus, qui
antea in confictu, neq; sicā neq; scuto se de-
fenderant? & tamen, pluma quadam graci-
li, hosti resistere attentant, materiamq; ven-
tilandam, solita benevolentia humanā freti,
dulcedineq; doctrinæ allesti, sibi eligunt; exi-
cum etiam huic electioni respondere sperant.
Qvod ipsum quoq; mihi hac vice usu venire,
fateor; Qui, quamvis vix primis, qvod ajunt,
labris, laticem Philosophicum degustaverim,
nihilominus, divino fretus auxilio, ausus fuc-
rim, de intricata & ardua materia in arenam
disputatoriam descendere. Qvod ipsum vix
fecisset, nisi meorum longè honoratissimorum
Præceptorum, prolixa benignitas, nec non o-
mnibus præconiis decantanda gratia, me qua-
si corporem, exsuscitassent, stimulumq; ad-

A

didit-

didissent. Quod igitur ad Existentiam præsentis Objecti attinet: neminem fore puto, qui eam revocaverit in dubium. Nam, quicquid est, simplex est aut compositum, teste universo Philosophico choro. Unde tale deduco porisma: 1. O. quod est compositum, influxui Causarum est obnoxium, quod ipsum est Effectum, non tam Physice quam Metaphysice, tale. 2. O. causa agit, si agit utiq: Effectum producit; Nihil enim agit frustra. 3. Posita causa, ponendum est effectum. i. e. causa si adsit, res est, si non adsit, non est; simul enim sunt causa & quod est à causa, & sine causa nihil est; ceu loquitur Arist: Nec minus sacra pagina in castra affirmantium descendit, Prov. c. 29. v. 15. c. 30. v. 33. Quam nè μετάβασις ἀλογέροντο committere videar, hic testimonii loco saltum cito. Simplicissimo ac independente Mysterio S. S. Trinitatis ideoq; confusus, me ad Labyrinthum objecti seu Materie circa quam, quæ se latissime diffundit, aliquali extricatione, consero.

§. 2. Ne videamur in frontispicio, oleum & operam perdere & à recto tramite, in tenua invia aberrare, placet definitionem assumere, ejusq; plicas explicare, ac nostram assertionem corroborare, ne fulcro sustentante eliso, opus fundum petat. & hoc qvidē secundum Logicorū monita

monita. Erit itaq; definitio hæc: *Effectū est prin-
cipiatum, quod à causis, suum esse habet. Hanc
amamus, propter suam perspicuitatem, eamq;
in sequentibus resolvere annitemur.*

§. 3. Arbor è radice una surgens, duo sèpè
agit culmina, & utrumq; plura; ita à *defini-
tione*, duo summa fastigia emergunt, ὄμοια-
τολογίας & περιγυματολογίας, hæc conti-
net in se, *Genus & Differentiam*. Quibus sti-
pitibus, claris verbis, cum *definitio* fulcita sit,
& materiæ exhauiat totam latitudinem, tum
ab omni vitio est purganda & bona censenda.
At nostra talis est. E. Ulterius me non est pertæ-
sum, periodi superioris *Definitionis* membra
paulatim explicare.

§. 4. Trigam legitimam, justi *definiti*s, oc-
cupamus enodandam. *Etymologia*, sive ori-
ginatio *Effecti*, est per se clara, quia venit ab
efficiendo. Cujus Auctorem, affirmat se esse
Cicero, dum dicit: ut *vocula Efficientis*, seu
vox Efficiens, omnibus causis tribuitur, ita e-
jus *Correlatum*, *Effecti* nomen meretur, quod
earum *influentia*, ac *vi*, est id, quod est, &
existit. Videatur solummodo *efficientis* *causa*
proles, re ipsa tamen, non est ita.

§. 5 Frugiferam genitricē errorum ὄμοιαν,
quadrupliciter expendimus: i. Specialissimè effe-
ctum opponitur *effectioni*, q̄o sensu, Effectum

non ipsam denotat actionem, sed aliquid, quod per actionem producitur; neinpe ipsum opus. Sic scriptio est effectio, scriptum vero est effectum seu res scripta. Sic actio cūdendi in Aurifabro, est effectio, annulus vero, poculum aureum &c. sunt effecta. 2. Specialiter, quando non designat adaequare causatum, sed notat causatum prout involvit peculiarem respectum, ceu materiatum significat causatum, includendo relationem ad materiam; quare illo modo usurpatur vox effecti Specialiter, & cum opponitur materiato, formato, & finito. 3. ἀκυρολόγως omni qualicunq; principio opponitur, quo sensu, prout privatio appellatur causa motus, poterit motus dici effectum. Et deniq; 4. Generaliter, oppositione sua, quatuor causarum ripas pandit, & immensum agmen cohortis suæ videt: Effectorum, humerat. Ita hic Effectum Synecdochice sumitur, ponendo vid: Speciem pro genere.

§. 6. Λεξιπollentia vocabula Graeca, sunt πρᾶξις, ποίησις, ἐνέργεια, ἐνέργημα, ἀποθέλεσσα. Latina, utpote: Motus, causatum; ad quorum indaginem, acumen ingenii consulimus.

§. 7. Πρᾶξις est actio, sed quatenus opponitur τῇ ποιησει καὶ ἐνέργημα, designat ipsam actionem, quam tamen, nullum opus in sequi-

sequitur. ejusmodi actiones, ad virtutes spe-
ciant morales, quales sunt actiones Fortium,
Magnanimorum, Temperantium, Mansuetorum,
Veracium &c.

§. 8. Ποίησις est effectio; est influxus, o-
pus producens sive *materiale*, sive *immate-
riale* sit; inquit Arist: Ethic: c. 4. Sic ædi-
ficatio, curatio, scriptio, citharae pulsatio, ac
syllogismus, vocantur Effecta seu Πειθησις.

§. 9. ἐνέργεια est ipsa actio, quam Damasc:
lib. 3. de orth: fid: cap. 15. definit, quod sic
efficax & substantialis naturæ motus, unde
cessante causa, scil: ἐνέργεια, non statim ces-
sat effectus ἐνέργημα; Sic cum Deus creat
mundum, mundus dicitur ἐνέργημα, ipsa au-
tem creatio ἐνέργεια.

§. 10. ἀπόλεσμα, variis accipitur mo-
dis, nunc plurimum, nunc paucissimum causarum
influxum admittit, dicitur ἀπόλεσμα, de
redemptione generis humani: ut Livore Chri-
stianati sumus. Rom. 10. v. 9.

§. 11. Hos Græcos titulos, uno quodam
brevissimo exemplo de Salvatore nostro, de-
clarare animus est, ostendendo, quomodo, u-
numquodq, vocabulum, suo munere seorsim
fungitur, in una re: 1. ἐνέργων, Persona a-
gens i. e. Mediator. 2. τὰ ἐνέργηματικὰ,

duæ in Christo *Nature*, quævarum distinctæ ènèrgyæ ad unum ἀποτέλεσμα producendum concurrunt. 3. ènèrgyæ, hoc est actiones, quæ efficaces & essentiales naturarum motus sunt. 4. τὸ ènèργημα sive ἀποτέλεσμα, quod est opus ex duarum naturarum actione resultans. Horum titulorum ampliorem explicationem qui desiderat, consulat Lexicon Græc: Lat: Scapulæ, in suis locis, 1. p. 1376. 2. p. 1347. 3. 4. p. 501. cum inveniet satisfactionem ad fastidium.

§. 12. *Latina: Motus*; proficiscitur à moveente, & significationem Effecti fibi vendicat. Huc referuntur omnes res motu factæ: ut consilia, deliberationes, dicta & scripta, operationes virtutum, vitiorum & qvorumcunq; habituum, laudes, vituperationes propter res vel benè vel maled gestas &c.

§. 13. *Causarum æqvivalet effecto*, ambo hæcce vocabula nævum habent: *Prius* quidem pro *Barbaro* habetur, *posterior* est *Synecdochicum*. Hic lubet effecto uti, et si hæc sit vox *Synecdochica*, remotior tamen videtur ab impuritate latina quam altera.

§. 14. Omnibus, quæ ad ὄνοματολογίas spectant partibus, ad vivum, uti speramus, recisis & excussis, procedimus igitur recto quodam gradu, ad penitus tractandam arborem,

medullam eliciendam, spreta decorticatione,
licet Poëta occidit:

Pinguia corticibus fudent electra myrice.
 Dum culmen scandimus, decerpendi causa
 fragrantia æstu mala, caute perspiciemus, ne
 aut rami frangantur, aut declinatione descen-
 sum nobis pariant in fundum & ita, fructibus,
 quos affectavimus, excidamus. *Definitionem*
nimirum realem dabitur, quæ constat conve-
 nienti genere, *Principiato* nempe, quia *latius*
se extendit principiatum effecto, est enim *Cor-*
relatum Principii, igitur quemadmodum *Prin-*
cipium latius patet causâ, ita *principiatum*,
Effecto latius erit. *Effectum autem tale*
quid est, ut influxu causalium non caret;
Nam sine aliqua priori causa non potest Effectu
esse, sive intelligas ratione temporis, sive
naturæ, sive realis existentiae, sive ratione
causandi. *O. dependens essentialiter posterius*
est eo, à quo dependet. Hic ratio reddi
 potest, cur Filius Dei in S. Sancta Trinitate,
 non possit proprie appellari *causatum*, mul-
 to minus *Ens dependens*, non enim habet es-
 sentiam dissentientem ab essentia Patis ; &
 quando dicimus, *Causatum esse sua causa pos-*
terius, intellectum volumus interdum ordinem
naturæ, interdum temporis, nonnunquam
utrumq; Ad hæc, novimus *Causam diei prio-*

rem causato, vel reali existentia, vel in ratione causandi, quæ interdum etiam intentionale est; Ita finis movet agentem, prout est in intentione, quamvis actus non dum sit. Ita fides pravisa, & meritum Christi sunt causæ electionis, licet non sint ab eterno, quæ realem existentiam.

S. 15. Differentia desumpta est 1. a formalitate, nampe dependentia, quæ adjuncto charactere indigitatur, cum dicitur esse à causis. Particula à non stricte in famosiori suo significatu sumitur; sed late, prout respectui omnium 4. Causarum inserviat. 2. a relato quod sunt quatuor causæ, ubi sciamus, unam quamq; non speciem, sed generationem sumi. Vocabula est, omnes temporis differentias omnemq; modum influxus includit.

S. 16. Nodis latentibus definitionis relaxatis, sine verborum Mæandris, ad Divisionem adeamus; quam eo minus negotii nobis facere scimus, quo magis, rotus *Chorus Philosophicus*, imo quilibet senioris veritatis studiosus, consentit in id, quod Causatum dividatur secundum 4. suas ebullientes Scaturigines in Effectum specialiter sic dictum, Materialium, Formatum & Finitum. Quæ 4. argute ac copiose indigitabat, Princeps Poëtarum *Virgilius* in Eclog. 6. dum sua Stipula modulabatur sequentia:

- - - magnum per igne coacta
 Semina terrarumq; animaq; marisq; fuissent,
 Et liquidis simul ignis: ut his exordia primis
 Omnia, & ipse eener mundi concreverit orbis.
 Tum durare solum, & discludere Nerea Ponte
 Cœperit, & rerum paulatim sumere Formas.

§. 17. Omnim recte sentientium in ore
 est, hanc distributionem non esse generis in
 species; ast tamen quid loquemur de iis qui
 dicunt eam esse modalem, immo accidentalem,
 qvod affirmat B. Scheib. Metaph. pag. 339. &c
 alii. Sed cum non accurate philosophentur,
 qui divisionem hanc dicunt esse accidenta-
 lem, facimus cum iis nostrumq; calculum eo-
 rum adjicimus sententiaz, qui censem divisi-
 onem dictam, non esse rei unius, in res plures,
 sed unius ejusdemq; rei secundum diversos re-
 spectus considerationem. Non enim potis
 est, una eademq; res, habere differentes dif-
 ferentias specifcas, solum sub diversis respe-
 ctibus, quemadmodum impossibile est, rem u-
 nam eandemq; esse diverso respectu solum, Ho-
 minem simul & Bestiam; Quercum esse
 Quercum & Betulam, & Pinum, uno re-
 spectu formali, qvod ratio formæ numerica
 nequaquam admittit.

§. 18. Licet dixeris: si 4. specie distincte
 dantur causæ, utiq; etiam 4. specie distincta

dabuntur effecta; tum R. qvanqvam causæ
conspirent in unum, & rem unam producant
unanimiter, & habeant propriam suam enti-
tatem, non tamen indē sequitur *specialia ef-
fecta*, eas producere. E.G. Homo, qvatenus
ā parentibus est genitus, est specialiter di-
ctum effectum. Qvatenus est corporeus, est
effectum Materiarum. Qvatenus est anima-
tus, est effectum formatum. Deniq; idem ho-
mo, est effectum Finitum respectu gloriae Di-
vinæ.

§. 19. Nunc qvidem *lapis lydius* scil. con-
cursus causarum demonstrabitur, & qvomo-
do *influxum* unaqvæq; largitur uni rei. Effi-
ciens causa, qvod agit, anteqvam conjungit
se fini, agit vi ac potentiam sui ipsius; deindē
actuat, cum excitata fuerit à fine. Dices:
Naturalia non agere propter finem, cum fi-
nem ignorent; *ignoti enim nulla cupido*. R.
Actio naturalis, juxta sententiam nonnullo-
rum, non unicè est ab agente naturali, ve-
rum etiam à principio intelligenti nempè su-
periori. Sed habent etiam naturalia agentia
notitiam finis; *Animalia Bruta sensualem*
& *naturalem*. *Plantæ & inanima*ta, *natura-
lem* tantum. Omnis ergò actio, est propter
finem, licet: uti qvibusdam placet: non o-
miae agens sciat finem. Sic *actio instrumen-
ti*, est

ti, est ob præscitum finem, at non ut insit agenti instrumentalis, sed suo Directori.

S. 20. Cum *Materia* se habeat instar Potentiae, non producit aliquid absente forma actuante, ea enim præsente, compositum fit, sed ita tamen ut efficiens & finis, non excludantur. Nec forma constituit specialiter quid p. se sine materia; sed una & cum materia quæ ab efficiente movetur; hæc sc. efficiens, rursus à forma, in materiam introducitur, qvod ipsum non sit frustra, sed propter finem. Entia vero incorporea, ut Angeli, Accidentia abstracta, Materia & Forma non indigent, quæ componantur. Materia item & Forma, neq; habent materiam, neq; formam; verum efficiente & fine saltim gaudent.

S. 21. Haud secus effecta lepidè ex principiis suis saliunt, ac dulces lymphæ, ex venis fontium suorum scaturiunt, ceu luculentè ambæ proximæ periodi, nobis demonstrant. Consonum itaq; nostro instituto duco, exemplum qvoddam effectorum, de salvatore nostro 4. seqventibus versibus inclusum, in summitate Templi Argentinensium positum, coronæq; cuiusdam insculptum, juxta 4. ventos, hisce adponere. Verba autem sic sonant:

jux-

*Juxta orientem: Christus glorificat; Christus
cunctis donat.*

*Juxta aquilonem: Christus coronat; Christus
superat.*

*Juxta occidentem: Christus Rex triumphat;
Christus semper regnat.*

*Juxta meridiem: Christus Imperat; Christus
nos renovat.*

Cum juxta finem hujus Articuli sumus con-
stituti, operæ precium ducimus, superpondii
loco Primaria Effecta qvotqvot possimus ac-
cumulare. Sunt itaqve causæ Efficientis Effe-
cta hæc: 1. *Motus & à morte facta*; ut, cre-
atio mundi, Angelorum, hominis, Effectum
Dei. Fœcundatio terræ, illustratio cœli, &
calore fovere Solis. Procreare liberos Paren-
tum. 2. *Consilia, cogitationes, deliberationes*: ut, Senatusconsulta, leges, decreta, Ef-
fecta Senatorum, Legislatorum, Principum.
3. *Dicēa & scripta*: ut, benè dicere & scribere
sunt Demosthenis, Ciceronis, aliorumquæ. 4.
Virtutum ac vitiōrum operationes five vires.
Sic Effectum justitiæ suum cuiq; tribuere; o-
perta recludere; inernem in prœlia trudere &c.
Ebrietatis, dilapidatio opum, & egestas, luxus.
5. *Laudes & vituperationes* sunt Effecta quate-
nus vi causarū existunt; quatenus præter essen-
tiā alicui accidunt adjuncta sunt. Sic quando

tu laudaris laus est adjunctum tuum: quando tu alium ob virtutes suas laudas, laus tuum Effectum est. *g. Effecta Materiae.* Panis farinæ: Culter, securis Ferri: Pileus lanæ: Ocrea, sandalium, Corii. *y. Effecta Formæ:* homo animæ rationalis: honestas actionis & virtutis. *d. Effecta finis:* navigatio lucri: conjugium procreationis liberorum.

ARTICULUS II

Compaginem nonnullarum succincterum questionam miscellarum relaxabit.

An Abstractum sit prius concreto? *Aff. Diff.*

Cum coticulam mentis, huic questioni arctius applicamus, cum confessim persentimus, abstractum esse aliquid, per quod formaliter concretum est id, quod est, sive compositum, ut: per albedinem album; per humanitatem homo. Sicque omne id, per quod formaliter constituitur, prius eo est, quod constituitur. At haud nescii sumus, hoc prius, re vel ratione tale esse. Re prius illud est, quod præter & citra omnem intellectus operationem tale est. E. g. substantia prior accidente. Deus prior mundo. Causa prior effecto. Ratione vero quod saltim ex imbecilio nostro intelligendi modo prius est. Quando videlicet unum ab alio solaratione discrepat, &

tunc etiam unū altero dicitur *ratione* saltē prius esse. Ita in Divinis, Deitas, Paternitas, Filiatio, sunt abstracta, Deus, Pater, Filius & Spiritus S. sunt concreta, qvæ ab invicem realiter non differunt, sed saltem *ratione ratiocinata*, unde ratio prioritatis realis ibi planè exulat. Concludendum ergo: Abstractum nonnunquam re ipsa esse prius concreto, interdum verò *ratione* duntaxat, qvod exemplis adductis est ostentum. *Picus Mirandulanus lib. de Ente & uno cap. 3.* dicit: Abstractum per se esse, & non ab alio; Concretum ab alio suum principium trahere, & quasi per participationem ab abstracto esse, ut: lucens luce lucet, & album albore album est, alborem a. à se ipso & sine participatione aliis alborem esse asseverat. Qvare asserit *Ens quatenus pro concreto usurpatur designare aliquid alieni & tale esse*, qvod esse (ceu abstractum suum) participet. Inde infert Deum non posse venire nomine *Entis*, si illud pro concreto habeatur, cum in Deo nil sit nisi Deus, qui omnis participationis ab extrinseco est expers. Qvam rem si accuratius æquag, lance pensitemus, nos non latet, *Mirand. censuisse*, abstractum à concreto, semper differre ut rem à re. Eandem tibiam inflat *Scaliger, in Exerc. 365. Sect. VI.* inqviens, Deum non posse nominari

minari *Ens*, omniscientem, omnipræsentem
 &c. qvia si hujusmodi concreta de Deo præ-
 dicarentur, daretur in Deo aliquid ab ipso
 diversum, imò ipso prius, videlicet abstractum.
 Concedimus sapissime abstractum realiter dif-
 ferre à concreto, qvod *Mirand.* suis exem-
 plis indigitat, nam vocabulum album com-
 prehendit & subjectum & alborem, habens a.
 alborem & albor differunt realiter à se invi-
 eem. Et hæc est causa cur abstracta de concre-
 tis, & è contra, non prædicentur. Nebulis
 involutæ sunt hæc prædicationes; candor est
 candidus, candidus est candor, cygnus est
 candor, qvia veritatem abnegat *realis in-*
tercedens distinctio, alias essent veræ. Sicuti
 prius allato exemplo ostendimus, qvoddam
 abstractum à concreto saltim ratione differre,
 ita idipsum amplius patescit in exemplo hoc-
 ce: e.g. *quantitas* est *divisibilis* per *divisibili-*
tatem ceu per abstractum, at certe abstractum
 & concretum hic loci, secundum *rem*
 sunt *idem*, nec nisi sola ratione discriminan-
 tur. Affero autem *divisibilitatem* à *subjecto*
 videlicet *quantitate* qvoad *rem*, non *discrepare*,
 namq; sublati cunctis quæ intelligi possunt,
 veluti à *quantitate*, qvoad *rem differente*,
 nihilominus *quantitas etiamnum est* & rema-
 net *divisibilis*. Ex hactenus igitur allatis sa-

cis patescit nostra assertio: nam quæcumq; ita
prioræ sunt aliquibus, ut re ipsa ab iis differ-
ant, illæ re ipsa ipsis sunt priora. At non-
nullæ abstractæ ita sunt priora suis concretis
ut re ipsa ab ipsis differant. Eo nonnullæ ab-
stractæ, re ipsa sunt priora concreti. Qvemo-
admodum & quæcumq; ita sunt priora ali-
quibus ut sola ratione ab iis differant, illæ
sunt ratione ipsis priora; At abstractæ quæ-
dam tali modo sunt priora concretis. E. Ab-
stractæ quedam ratione sunt priora concreti.
Obj. autem; O. forma secundum rem differe à
formato. E. O. Abstracum secundum rem,
differt à concreto. R. Antecedens valet de
forma informante, qvæ propriè dicitur causa,
sed non de forma pro ratione accepta, à qua
aliquid denominationem sortitur, ceu elati-
rum est de divisibilitate, qvæ subit rationem
formæ in quantum quantitas per eam no-
minatur divisibilia.

An Deus & Angeli sint in intellectu nostro?

Affir.

Eos equidem amplectimur &c in ulnis lo-
cus; sed ratio contrarium svadet, quæ sic
argumentatur: Nihil est in intellectu, quod non
prius fuerit in sensu; At Deus & Angeli sen-
sus: visu, auditu, gustu, tactu, olfactu, non
per-

eripiuntur. Ergo. Resp. distingvendo in-
ter esse in sensu directe, per se, & immediate,
& indirecte, per Accidens & mediate. Ut ut
on priori, tamen posteriori modo penetra-
mus in cognitionem Dei Angelorumq;, per
fficacissima eorum incitamenta & effecta e-
identissima. Non enim confessim de sensi-
us negandum quod directe, per se, & imme-
diata illis non inest. Directe quidem in sensibus
est, quod qualitatibus gaudet sensibilibus, qua-
es sunt lux, color, odor, sapor, quantitas,
notus, quietes &c. per aliud vero, indirecte &
mediate in sensibus est, quod vel per suarum par-
es, vel per effectum, vel per simile, vel per
ppositum, vel per fundamentum, vel per ali-
um ejusmodi modum sensibus objicitur. I-
a Deus benedictus in secula in sensu est per
fectum, nempe per amplissimum hoc mun-
li amphitheatrum, quod exadificavit sapien-
tissime, ditavit liberalissime. Parili modo e-
iam Angelorum essentia nobis innotescit per
fecta & operationes quae sunt variæ, utpo-
t: intelligere & cum intellectu agere: velle
cum προαιρέσει operari, adeoq; ratiocinatio,
voluntas &c. quæ singula cum corpori-
bus assignari non possint, Angelos dari eviden-
ter ostendunt.

*An effectus predicitur de sua causa? vel vi-
ce versa, causa de effectu? Negr. nō
erumque.*

Veritatem problematis adstruunt sequen-
tia: E. g. recte dico Deus est causa efficiens
mundi, Sol caloris, Architectus Domus, Su-
tor Calcei &c. non tamen licet dicere: Deus
est mundus, Sol est calor, Architectus est
domus, Sutor est Calceus &c. In contrari-
um autem posset objici: quid obstat, quo mi-
nus possim dicere? Mundus est à Deo crea-
tus, Calor est à Sole productus, domus ab
Architecto exædificata, calceus à Sutore con-
futus. Etiam hæ enunciationes *veritatis* stant
talo: Eclipsis est interpositio Terræ inter-
Solem & Lunam, Tonitru est extinctio ignis,
Ira est ebullitio sanguinis circa Cor; et in-
terpositio Terræ est causa cur Eclipsis fiat,
ebullitio sanguinis producit iram, ignis au-
tem extinctionis causa Tonitru censemur. Ut
plana via ad respondendum patescat, existima-
mus duplarem constituendum esse, unius de
alio prædicandi modum, qvorum prior lo-
quitur de *recto*, posterior de *obliquo*. Ad pri-
orem qvod attinet, dicimus in *recto* enuncia-
ri seu prædicari, esse idem ac *simpliciter* præ-
dicari, in *obliquo* autem *non simpliciter*, sed
saltim *secundum quid*; id dabimus ostensum
seqven-

sequenti ratiocinatione: quicquid prædicatur,
 est prædicatum seu pars consequens Axiomatis;
 at quod prædicatur seu enunciatur in obliquo,
 non est prædicatum seu pars consequens Axi-
 omatis, licet delitescat in prædicato vel par-
 tem ejusdem constituat, sequitur ergo quod
 prædicatur seu enunciatur in obliquo, non ea
 nunciatur, non prædicatur. Majorem sua lu-
 ce radiare evincunt ipsi termini. Minor etiam
 clara est: nemo enim qui primis modo Logi-
 cam degustavit labris, negatum ibit hujus Axiomatis: mundus est creatus à Deo, prædicata-
 tum seu partem consequentem esse, creatus à
 Deo, illud autem quod hoc ablativo deno-
 tatur Deo, vel à Deo non esse prædicatum,
 seu partem consequentem, sed in eo tantum
 contineri. Idem valet de Axiomate altero.
 Venit icticò Regula intelligenda de prædi-
 catione seu enunciatione simpliciter et alia que
 est in casu recto, non v. de ea que in obli-
 quo; namq; uti supra dictum, quod prædicatur
 in obliquo, non reverā prædicatur. Quod
 præterea spectat exempla allata de Eclipsi, de
 Ira & Tonitru, respondemus finicim: illas
 enunciations, seu prædications, redolere
 modum prædicandi improprium, nos autem
 in præsentiarum sermonem instituimus,
 in prædicatione propriâ. Sed Majorem n̄ bis

parit difficultatem hujusmodi Argumentatio
O. rationale est risibile, O. homo est rationa-
lis. E O. homo est risibilis; in hac enim effe-
ctus de sua causa enunciatur seu prædicatur,
in casu recto, ut risibilitas de rationalitate.
Ad hanc argumentationem hujusmodi possu-
mus dare responsonem: Vid. distingvendo
inter causam internam & externam; ita tamen
ut non intelligamus solummodo hic internum
& externum ratione saltim essentia, qvā ratione
sola materia & forma dicuntur causae internae,
Parentes causae externae respectu filii; sed etiam
ratione subjecti; qvo pacto virtus est inter-
na homini, vestis externa respectu hominis.
Interna igitur causa nobis indigitatur esse
qvando effectus in eo subjecto existit in qvo
est causa, qvo pacto Ratio est causa risibili-
tatis; simul etiam asseveramus aliud esse loqui
de causa & effectu, si vel utrumq; vel alterum
saltrem vocibus designatur abstractis, aliud si
utrumq; voce denotatur concreta; cum pri-
us sit, exulat prædicatio causam inter & effe-
ctum sive causa interna sit, sive externa. e. g.
ratio vel rationalitas non est risibilitas, quem-
admodum nec rationale in concreto est ipsa-
risibilitas, posterior vero cum sic, prædicatio
inter causam & effectum, sibi revera vendi-
cat locum, si modo causa sit interna, qvo
pacto

pacto veritatem sapit prædicatio. rationale est
risibile. Quamvis in contrarium posset obser-
vi: Deus est causa efficiens hominis, & ta-
men in Mysterio Incarnationis Christi, Homo
de Deo prædicatur in casu recto, hoc modo:
Deus est homo, qvod ipsum regulam nostram
supra positam videtur infringere. R. hoc re-
gulam non evertere, ideo qvod propter perso-
nalem in Christo unionem, id, qvod Deus in
casu recto designatur & id, qvod homo, est
unum & idem, videlicet persona τῆς λόγου seu
Filiū Dei, Deus enim & homo unam numero ab-
solvunt personam. Ast videatur etiamnum a-
liqvis scrupulus remansisse ē superius adhibi-
tā distinctione; rectè eqvidem ajo: ignis ca-
lefacit, liqefacit, plumbum, butyrum, ce-
rain &c. ignis tamen non subit rationem cau-
sæ efficientis interne, sed externæ in calefaci-
endo & liqefaciendo, qvoniam hi motus non
insunt igni, sed extra eum recipiuntur in pa-
tiente, seqvitur iccirco effectus non modo
prædicari in concreto de causa internâ, sed et-
iam externâ; consimile est exemplum cum
dico ædificator ædificat. R. effectum est du-
plicis generis, prius est ἀνέργητα seu res pro-
ducta qvæ actione cessante, perseverat, e. g. do-
mus, vel calor aquæ ab igne beneficio cale-
factionis productus, posterius est ἀνεργεῖα seu
ipsum

ipsum rei fieri, motus aut actio ipsa e. g. ædificatio, calefactio. *Prius de causa non prædicatur;* dicere enim non licet: ædificator est Domus; nec valet quando dico: ignis (ostensâ sc. aquâ quam ignis calefacit) est hoc calidum. *Poſterius prædicatur in concreto* quod scilicet effectum hujusmodi vocabulo concreto *activa* denotatum, quantum ad id quod in recto designat est numero *idem* cum ipsa causa: sicut ignis & id quod calefacit, ædificator & is qui ædificat, idem est. Potest ulterius obverti: causa non prædicatur de effectu, vel effectus non est causa, at causa efficiens sive procreans Salomonis est homo vid. David; E. David non est homo. Conclusio est falsa E. Major vel Minor, non Minor, E. Major. R. Causa non prædicatur de effectu, aut contra, proprio nomine vel individuum seu tamen singularē denominante, prædicacionem tamen subit sub nomine specifico, cum sc. causa est univoca, causa quippe & effectus non sunt idem numero, sunt tamen idem specie, ut Salomon non est David, est tamen homo, non secus ac ejus Pater David est homo. Ex omnibus igitur quæ in hac quæſtione pertrahimus dispalescit extremè devium à veritate tenere iter, eos, qui Artem ideò negant esse habitum, quod sit causa habitus; errant

equè

et quod ac ille qui dicet: Philippum non esse hominem, quoniam est causa efficiens hominis sc. Alexandri. Non enim abs non est unum habitum esse causam alterius habitus. e. g. habitus Philosophiae in Socrate, causa habitus in Platone, ubi & causa & effectus est habitus, sed modo, non idem numero, specie tamen.

An ullum ens sua Natura sit malum? Neg. Dist.

Antequam possit directe ad questionem respondeti, observandum est Naturam interdum usurpari pro essentiâ seu quidditate rei, quo sensu omne Ens apud Metaphysicos est bonum, nullum v. malum. Interdum pro naturali conditione & statu, quomodo apud dotatos, status nature integra & status nature corruptae appellatur. Porro circa considerationem vocis Naturalis, obiter nota: quod dicitur aliquid, alicui naturale. 1. *Constitutivè*, sic anima rationalis, & corpus organicum, sunt homini naturalia. 2. *Consecutivè*, ut potentia loquendi & ridendi sunt homini naturales. 3. *Subjectivè*, quo sensu quod naturæ est intimè infixum, dicitur alicui naturale, ut nonnullis aversatio Vini, Casei &c. 4. *Perfectivè*, quo pacto id, quod naturam perficit appellatur naturale, ut bona indoles homini. 5. *Transfativè*, quomodo id, quod cum

natura

natura propagatur & transit in aliud dicitur naturale, ceu morbus hæreditarius, peccatum originale &c. Qvando igitur asseveramus, nullum ens sua naturâ esse malum, intelligimus ipsam rei essentiam, ut sensus sit: Nullum ens essentialiter est malum: qvippè omne ens est bonum, si non per essentiam, id quod solius est Dei, tamen per participationem, quod est creaturarum, quæ, quatenus creaturæ sunt, bona sunt, & quemadmodum essentiam, ita quoq; bonitatem à creatore sunt fortitæ. Sed posset objici: solent etiam Creaturæ appellari bona per essentiam, quomodo ergo, id, soli Deo adscribitur? R. tò per essentiam usurpatur bifarium. 1. Prout opponitur ei quod est per accidens, & hoc sensu omne Ens tam creatum quam incrementum est bonum per essentiam. Bonitas enim juxta sensum Metaphysicum, non nisi Enti per se convenit. 2. ut opponitur ei quod tale est per participationem, quomodo Solus Deus appellatur bonus, per essentiam. Qvando a. quoddam ens dicitur malum naturâ, utique intelligendus venit naturalis status seu conditione, quomodo omnes homines qui per traducem à parentibus propagantur dicuntur naturâ mali, est enim in illis peccatum originis naturale, scil. transitivè. Teneendum hic,

Ange-

Angelos Malos, hoc pacto non posse dici *malos*, siqvidem nulla datur in illis propagatio, seu in specie humanâ, sed veniunt potius nomine malorum, *ratione voluntatis obduratae & obfirmatae* in malo. Qvando oculos ad creationem reflectimus, deprehendimus nullum Ens ratione creationis esse malum, qvod qvidem etiam valet de Angelis, naturâ enim maiorum nomine non sunt insigniendi, secus Deus à culpa non foret immunis, qvippè tales eos creasset. Qvod S. Scripturæ contrariatur. Parili modo Adamo nulla inerat malitia per naturam & in respectu ad creationem, qvandoqvidem à Deo erat productus in justitiâ & sanctitate ad imaginem & similitudinem Dei. Certè si Adamus malitiâ esset per naturam infectus priusqvam à sua integritate descivit, rursus culpa malitiæ in Deum redundasset; qvod affirmare, foret blasphemum. Qvocirca cum aliquid in natura dicitur esse malum e. g. peccatum, vitium, morbus &c. illud non est acceptandum, ac si aliqua *natura* esset *mala*, aut sit aliquod malum *quatenus est natura* aliqua; sed qvod aliquid in se & per se sit malum, non quasi Ens aliquod per se sit malum, sed ipse *deterius*, ipsa aberratio, *ἀταξία*, *ἄνομία* quæ enti adharet, seu *privatio* in se considerata.

est naturā sua mala. Unde malum formaliter sumtum nil aliud importat quam carentiam perfectionis inesse debite. Probè discribenda sunt hæc tria: esse malum naturæ, esse malum naturā & esse malam naturam. Ultimum duplēm habet sensum, vel sumitur essentialiter vel accidentaliter. Differentiam exhibebunt sequentes enunciationes: 1. Nulla natura est mala essentialiter, ut supra probatum. 2. Qvædam natura est mala accidentaliter, nempè humana qvæ peccato est contaminata, item Angelica, puta Angelos malos, qvi à suā bonitate defecerunt. 3. Datur malum Naturæ non absolute quidem, sed determinatè, nempè humanæ naturæ in quantum cum adhærente conflictatur peccato. Ex haec tenus dictis in proclivi est judicium ferre de substantia Rationis humanæ, an ea sit bona vel mala dicenda? Non enim defuerunt aliquando qvi & rationem & ejus exercitium malum esse asseverare sustinuerunt, qvæ opinio non tam hominem quam ipsum Diabolum videtur habere autorem. Qvicquid enim Deo ut conditori suam debet originem, & porrò in esse & conservari, à Deo dependet, id, nisi boni rationem habere nequit; atq; ratio humana, ut Deo conditori suam fert originem acceptam, ita & rationis exercitium, atq; usum ab eodem esse datum & concessum agno-

agnoscit; ergò à vero deviant, qvi malitiam
rationi humanae, qva tali, impudenter attribuunt affricantq;; ignorant qvippè facere
discrimen inter *rationis usum & abusum*,
juxta illud πολυτρόνητον: *usus habet laudem,*
crimen abusus habet. Si igitur ratio in er-
torem prolabitur, fit id propter humanam
imbecillitatem qvæ à peccato trahit ortum.
Qvare monemur in scripturis, ut *rationem*,
in rebus spiritualibus & fidei mysteriis capi-
vemus sub obsequium fidei. Ultimè si *ratio*
per se mala esset utiq; in Chříko fratre no-
stro, qvi nobis per omnia factus est similis &
ratiocinatione sēpicule *usus* est, esset *mala*,
at *falseum* est *consequens*; Ergo & antece-
dens; ille etenim erat exsors *omnis peccati*,
omnis labis, erat sanctissimus Filiorum homi-
nis, & non est inventus ullus in ore ejus dolus.
Cui pro omnibus suis beneficiis prolixe nobis
exhibit is, sic laus, honor & gloria, in nunquam
terminanda secula! Ulterius progredi facile fas
esset, ast propter obtusum Penicillum, & pro-
pter curtam supellec̄t̄lem, nostro operi sum-
mam manum imponimus, & hasce primitias
ingenii Candidi Lectoris benevolæ censuræ
commendamus, obnixe rogantes, qvò graviora
menda corrigerē, leviora mitius interpre-
tari, ultimoq; si omnia minus ad palatū sunt,
æqvo animo ferre velit.

SOLI DEO GLORIA.

Discursus Nobilissimi,
Qvæstioncs Spinosissimæ,
Sententiarum diversitas,
& argumentorum subtilitas,
In Philosophorum Viridario,
multoties, multisq; in locis inveniuntur,
enodantur ac explicantur;
Hæc perpendit

Peregrinatio

DN. ISRAEL MALM BECCHIUS.
Sympatriota & amicus in paucis dilectus,
materiam egregiam egregie conscriptam,
in lucem edidit :
Quid ergo honestius & magis excelsum?
Quam honesta cogitare & subtilia enodare,
Animus exercetur, ingeniiq; vis augetur;
Ideoq; ex animo Conatus tibi gratulor tuos,
quod sapientissimorū hominū vestigiis insistas,
tuos igitur labores & sudores
Successu temporis comitantur honores.
Cœleste itaque Numen imploro:
ut vivas felix in posterum ut hactenus,
In Dei gloriam & Reipublicæ commodum,
demum tuituorumq; decus, gaudiū & solamen!

*Licet festinanter, attamen sincere
apposuit*

JOHAN: A: HORNAEUS,
Reg. Alumnus.

adamicum ab ineunte aente suavissimum, animi cultu, morumq; concinnitate politissimum.

DN. ISRAELEM M A L M.
B E C C H I U M,

De Effecto publicè Disputantem
συγχαρμα.

Z θύλεις τῇ ἀρέῃ, ἀγαθὸν θεὸν ἔνγε φιλῶσι,
Ζ Ἐμπονος μὲν πράσσειν νίκην ἐλαζον σρα-
γιῶται.

Εκληροτε πολλὰ φέρειν καιρῷ δεῖ φορήσα πεντή,
Τῶν χαρέτων πιστὸν μαγῶν νεανίσκου εὐεργύως,
Ἄξιος μισθὸς λαμβάνη δῶρα μέγιστα,
Κύδιμον ἄν καρπὸν σέφανον σοφίας παναρεί-
σόν,

Βελτίστων καὶ ἀρδεῶν φιλίαν ΜΑΛΜΒΈΚΧΙ ἀ-
δελφὲ

Εὗρες νῦν γε θεῖ, μετὰ τῷ μόχθῳ διαπαντός
Νηπιοτῆς ηνσε. Εὐδαιμων γεώμασι τύτοις.
Ηβη σε ἀκελβῶς ἀναλίσκεις μὲν γέκε μάσσαις.
Εὔχομαι ἐνιυχίαν φίλε σοι πάντας ἀγαπῆς
Ολβίος ὡς ἐπὶ γῆς ἔντος, καὶ μέλος εἴτε δ' ὄλυμπος.

Quod intimo cordis affectu operat

Tui amantissimus,

JOHANNES ROGBERGIUS, Smol.
Reg. Alumnus.

Peregrinie Dn. RESPONDENS

Sympatriota &c amice honorande.

Cur tibi gratulor & operam tuam laudo.
Siquidem tuus labor hoc ipsem facit: quoniam non solum est omnino laudandus, sed & cum tempore premia Tibi vendicabit. Et siquidem omnes qui studiis liberalibus & exercitiis Academicis operam dant, jugiter laude sunt digni: Ita & Tu Patriora dulcissime, a quibusvis ingencem laudem mereris, quia acumen ingenii, quod tribuit natura, eruditam hac dissertatione, proprio Marte elaborata, in publicum proferre conatus es: quam nemo sanæ menis culparit. Conatus tuos proinde multum laudo. Perge ut cœpisti in posterum frater honorande, ut possis optatam cursu contingere metam; unde gaudent parentes, ergo laetantur amici. Quo facto, potes encomio ab hoc Musarum Palladio abire & ben acceptus in patriam tandem redire.

Hæcce animo sincero Sympatriotæ & amico suo singulari relinquimus

JOH. LILLANDER,

Reg. Alumnus.

